

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
خَلَقَ الْمَوَدَّعَاتِ
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
خَلَقَ الْمَوَدَّعَاتِ

١٢١٠٩

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم پزشکی

پایان نامه :

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد مدرس

علوم بهداشتی

(M. S. P. H)

در رشته آموزش بهداشت

موضوع :

بررسی نقش آموزشی معلمان در بهداشت فردی مدارس

ابتدائی شهرستان اهواز

براهنمائی :

جناب آقای دکتر دادشجاعی زاده

اساتید مشاور :

جناب آقای دکتر فیروز آزردهگان و جناب آقای دکتر شمس الدین نیکنامی

نگارش :

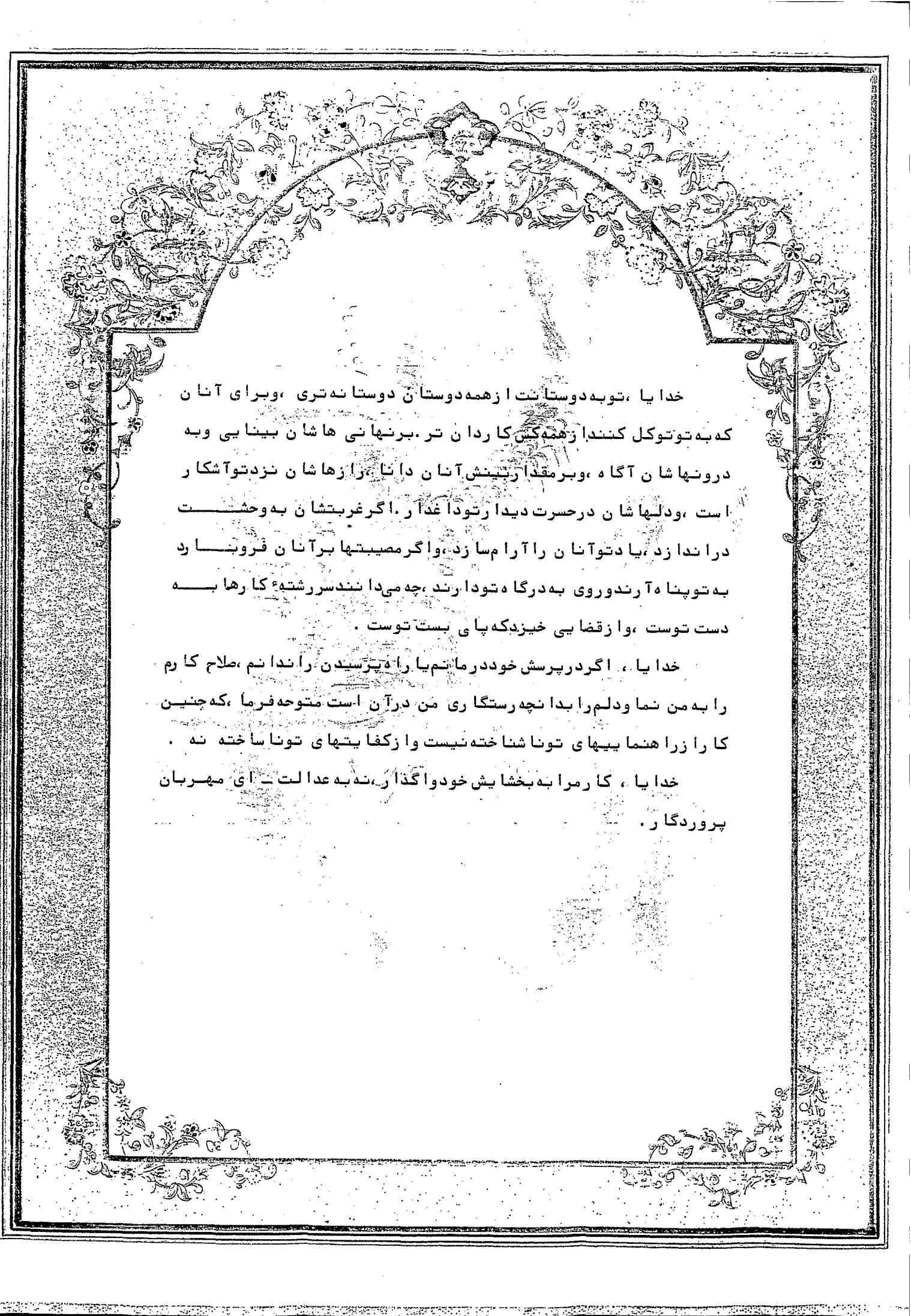
مهرزاد الاسوند

سال تحصیلی ۱۳۷۲

مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران
تهیه مدارک

۴۰۴

سپاس خدایی را که سخنوران درستتودن او بمانند و شما رگران
شمردن نعمتهای او ندانند، و کوشندگان حق او را گذاردن نتوانند.
خدایی که پای اندیشه تیزگام در راه شناسایی اولنگ است، و سر
فکرت ژرف روبه دریای معرفتش برسنگ . . .
خداوندی که حمد را بهای نعمتهایش کرده است و بناگاه از
بلاهایش و دستاویز بهشت جاودان او و موجب افزودن احسان او، و
درود بفرستاده اش که پیاپی مبررحمت است و پیشوای راهنمایان ملت
و چراغ فروزان امت، گزیده دودمان بزرگواری است، و چکیده
مهتری و سالاری و رستنگاه شرف و نجات است، و شاه با رو بزرگی
و شرافت، و بر خاندان او که چراغهای فروزانند، و امتها را نگهبان،
نشانهای روشن دینند، و معیارهای فضیلت - اهل یقین - درود خدا
بر همه آنان، درودی درخور بزرگی آن بزرگواران، و پاداش برای
کردار آن پاکان و در پاکیزگی همتای اصل و فرع آن سالاران، چندان
که سپیده دمیده روشنی دهد و ستاره برآمده فرو شود.

خدا یا ، توبه دوستانت از همه دوستان دوستانه تری ، و برای آنان
که به تو توکل کنند از همه کس کاردان تر . بر نهانی هاشان بینایی و به
درونهاشان آگاه ، و بر مقدار ریشش آنان دانای ، رازهاشان نزد تو آشکار
است ، و دلهاشان در حسرت دیدار تو داغدار . اگر غربتشان به وحشت
در اندازد ، یا دتو آنان را آرام سازد ، و اگر مصیبتها بر آنان فرو نبارد
به تو پناه آرند و روی به درگاه تو دارند ، چه می دانند سر رشته کارها به
دست توست ، و از قضایی خیزد که پای بست توست .

خدا یا ، اگر در پیرش خود در ما تمیای راه پزسیدن را ندانم ، صلاح کارم
را به من نما و دلم را بدانچه رستگاری من در آن است متوجه فرما ، که چنین
کار را ز راهنمایان تونا شناخته نیست و از کفایتهای تونا ساخته نه .
خدا یا ، کار مرا به بخشایش خود واگذار ، نه به عدالت ای مهربان
پروردگار .

و ... تقدیم به مادرم

اولین معلم و راهبرم در طول زندگی

او که ، نسیم صبحگاهان طراوت ، گل سرخ لطافت و بهار ،

زیبایی و سرسبزی خویش را از او به عاریت گرفته‌اند

الهی ، آسمان آبی زندگیم را ، خالی از خورشید پر فروغش مساز

و به پدرم ، او که چون چشمه‌ساران ، در جوششی بی پایان برای سرسبزنگاه

داشتن نخلهای کوچک باغ زندگی، بی‌دریغ آب حیات بر ریشه‌های جوان ما روانه ساخته

و چون خورشید گرمابخش زندگیمان الهی ، طلوع خورشید زندگانش بی غروب‌یاد

و به خواهران و برادرانم که دلشاد از مادرشان و دلگرم از دیدار

وجودشانیم الهی ، بهار زندگیمان را با بوی ماد

و به پدر و مادر گرانقدر همسرم ، آنان که آسمان

نیلی قلبم برشان بی‌انق و دریای عمیق محبت و

وایشان‌شان بی‌ساحل است، الهی ، خورشید

وجودشان را بر غروب‌یاد

و ... تقدیم به همسر

روشنی بخش زندگیم، که برستی هدیه ای است ربانی

اور که شراره های عشق و محبتش، زندگیم را حیاتی نو بخشیده،

و آفتاب فروزان مهر و صفای بی مثالش تداوم آن را علت است.

المی، بیکران آسمان قلب پاکش، همواره پرواز فرشتگان را نظاره گر باد.

و به دخترم، زلفانم را که کنده های دلششین مستومانده اش، صدای بال

ملائکتان بر کفایت کج دکانه اش، جبهه بیلان و منظر همانش،

باغ پر از گل و ریحان را به میهمانی فرامی خواند

السر منجه کارا خود باغبان باش.

توجه :

لطفا در هنگام مطالعه، مورد زیر را مد نظر داشته باشید؛
در تمام مواردی که "حدود اطمینان" تایپ شده است،
"سطح اطمینان" صحیح می باشد.

چکیده پژوهش :

این تحقیق ، یک مطالعه نیمه تجربی - کاربردی است که به منظور بررسی نقش آموزشی معلمان در بهداشت فردی مدارس ابتدایی شهرستان اهواز (۷۱-۷۲) صورت گرفته است .

در این پژوهش، ۱۵۹ معلم (۷۲/۵٪ زن ، ۲۷/۵٪ مرد) ، از سه ناحیه آموزشی و پرورش شهرستان اهواز به تناسب فراوانی کلاسهای سوم و چهارم ابتدایی ، انتخاب گردیدند ، در حجم نمونه شاگردان گروه آزمون ، به ازای هر معلم ، ده شاگرد بصورت تصادفی از کلاس آنها انتخاب شدند ، که با احتساب غایبین در نهایت به ۱۵۵۷ نفر (۵۳/۲٪) پسر ، ۴۶/۸٪ دختر) رسید . گروه کنترل نیز از شاگردان سه ناحیه - از مدارس که در نمونه گیری قبلی شرکت نداشته اند - به نسبت ۴۵٪ گروه آزمون انتخاب گردیدند که حجم این گروه نیز در نهایت به ۳۸۸ نفر (۶۱/۹٪ دختر ، ۳۸/۱٪ پسر) کاهش یافت .

در این پژوهش ، معلمان انتخاب شده ، با استفاده از جزوهای که بوسیله پژوهشگر تهیه شده بود ، در ۳-۵ دقیقه شروع و اولین کلاس و صرف همین زمان در انتهای آخرین کلاس به آموزش بهداشت فردی (بهداشت پوست و مو ، دست و پا ، چشم و گوش و دندان) مبادرت ورزیدند . جزوه تهیه شده ، همچون یک سناریوی کامل ، تمامی جملاتی را که معلمها بیستی بکار ببرند ، زمان شروع و اختتام کلام ، نحوه سوال کردن و زمان طرح آن ، تعداد سوال شنونده ها ، چگونه پاسخ دادن ، طرز تشویق و ترغیب شاگردان در جهت اجرای بهتر این برنامه . . . را بصورت کامل " ساده و روان " (به گفته معلمان) در خود جای داده بود . مدت زمان اجرای برنامه آموزشی ۱۷ روز پیش بینی شده بود که با توجه به وجود امتحانات متناوب و فعالیت های دیگر کلاس ، در مواردی بیشتر بطول انجام مید .

اطلاعات لازم در این پژوهش ، توسط دو نمونه پرسشنامه که توسط معلمین و

شاگردان دو گروه تکمیل گردیدند، جمع آوری شده است (قبل و بعد از آموزش)،
پس از پرسشنامه دوم، یک ماه بعد از اتمام آموزش انجام گرفت . .
در این پژوهش در مورد معلمان، متغیرهای ناحیه آموزش و پرورش محل
خدمت، جنس، سن، نوع دیپلم متوسطه، سطح تحصیلات، میزان علاقه به مطالب
بهداشتی، منبع کسب اطلاع در این زمینه و میزان آگاهیهای بهداشت فردی در نظر
گرفته شد . .

در مورد شاگردان، ناحیه آموزش و پرورش محل تحصیل، پایه کلاس (سوم
و چهارم)، جنس، سن، تقدم تولد، بعد از نوار، معدل سال گذشته، سطح تحصیلات
پدر و مادر، وضعیت اشتغال به کار مادر، میزان آگاهیهای بهداشت فردی، نوع
مدرسه (دولتی یا غیرانتفاعی) و حضور یا عدم حضور مراقب بهداشت در مدرسه
نظر قرار گرفت . .

نتایج این بررسی توسط نرم افزار S.P.S.S و با استفاده از آزمونهای
دانشجویی، تجزیه و تحلیل واریانس و نیز استفاده از آزمون همبستگی مورد
ارزیابی و نتیجه گیری نهایی قرار گرفت . .

نتایج بدست آمده، مویدانین مطلب بود که، گروه آزمون در تمام زمینه های
بهداشت فردی، افزایش میزان آگاهی بالایی را بدست آورده است. حدوداً ۹۹٪
برای این مطلب بیش از ۹۹٪ می باشد . .

گروه کنترل در تمام موارد کاهش میزان آگاهی را نشان میدهد . .
بررسی ارتباط بین تغییر میزان آگاهی دانش آموزان و فاکتورهای
جمعیتی آنان و نیز معلمان نمونه، نشان میدهد که :

بین افزایش میزان آگاهی دانش آموزان در گروه آزمون با افزایش
شماره نواحی آموزش و پرورش ارتباط مستقیم و با پایه کلاس، بعد از نوار،
معدل سال گذشته، سطح تحصیلات پدر و مادر و ریاضی بودن مادر و حضور
یا عدم حضور مراقب بهداشت در مدرسه ارتباط معکوسی وجود دارد . .

در ارتباط با فاکتورهای جمعیتی معلمان نشان می‌دهد که، بین افزایش میزان آگاهی دانش‌آموزان گروه آزمون و ناهیه آموزش و پرورش و جنس معلم ارتباط معنی‌داری وجود دارد و دیگر فاکتورها را بطه‌ای را نشان نمی‌دهند. به حد اقل رساندن اثر فاکتورها یعنی که در آموزش کلاسیک به عنوان عوامل موثر و کلیدی مورد بحث هستند، نشان می‌دهد که روش پیشنهادی پژوهشگر در جلب مشارکت عملی معلمان جهت حضور موثر در امر خطیر آموزش بهداشت مدارس موفق بوده و عملکرد معلمان در این خصوص، جا به‌جا عینی به باورها و ذهنی پوشانده است . .

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

چکیده پژوهش

فصل اول : معرفی پژوهش

مقدمه

۱

بیان مسئله

۲

موضوع مورد بررسی و اهمیت آن

۳

علل انتخاب موضوع

۵

فهرست منابع فصل اول

۷

فصل دوم : روش پژوهش

هدف پژوهش

۸

سوال‌های مهم بررسی

۸

متغیرهای بررسی

۹

روش گردآوری داده‌ها

۹

زمان انجام بررسی

۹

جامعه مورد مطالعه

۱۰

بررسی مقدماتی

۱۰

تکنیکهای آماری

۱۱

مشکلات گردآوری اطلاعات

۱۱

مزایای روش پژوهش

۱۱

انتظار کاربردی

۱۴

تعریف مفاهیم

۱۴

فصل سوم : کلیات درباره بهداشت مدارس

فهرست

صفحه	عنوان
۱۶	تاریخچه بهداشت مدارس در جهان
۱۸	تاریخچه بهداشت مدارس در ایران
۲۱	هدف بهداشت مدارس
۲۴	اهمیت برنامه ریزی جهت بهداشت مدارس
۲۴	عوامل اثبات کننده اولویت بهداشت مدارس
۲۵	برنامه بهداشت مدارس
۲۶	آموزش بهداشت در مدارس
۳۰	مروری بر مطالعات انجام شده
۳۴	فهرست منابع فصل سوم
	فصل چهارم : یافته های پژوهش
۳۶-۸۱	نمودارها
	فصل پنجم : تجزیه و تحلیل نتایج
۸۲	نتیجه گیری نهایی
۸۷	Summery
	ضمائم : پرسشنامه های شاگردان و معلمان

فهرست نمودارها

شماره	عنوان	صفحه
۴-۱-	توزیع فراوانی دانش آموزان برحسب نواحی سه گانه آموزش و پرورش شهرستان اهواز	۳۶
۴-۲-	توزیع فراوانی دانش آموزان برحسب کلاسهای سوم و چهارم ابتدایی	۳۷
۴-۳-	توزیع فراوانی دانش آموزان برحسب جنس	۳۸
۴-۴-	توزیع فراوانی دانش آموزان برحسب سن	۳۹
۴-۵-	توزیع فراوانی دانش آموزان برحسب تقدم تولد (چندمین فرزند خانواده بودن)	۴۰
۴-۶-	توزیع فراوانی دانش آموزان برحسب تعداد دختران (تعداد دختران وبرادران)	۴۱
۴-۷-	توزیع فراوانی دانش آموزان برحسب معدل سال گذشته	۴۲
۴-۸-	توزیع فراوانی دانش آموزان برحسب وضعیت تحصیلی پدر	۴۳
۴-۹-	توزیع فراوانی دانش آموزان برحسب وضعیت تحصیلی مادر	۴۴
۴-۱۰-	توزیع فراوانی دانش آموزان برحسب وضعیت اشتغال مادر	۴۵
۴-۱۱-	توزیع فراوانی معلمان برحسب نواحی سه گانه آموزش و پرورش شهرستان اهواز	۴۶
۴-۱۲-	توزیع فراوانی معلمان برحسب جنس	۴۷
۴-۱۳-	توزیع فراوانی معلمان برحسب سن	۴۸
۴-۱۴-	توزیع فراوانی معلمان برحسب نوع دیپلمه متوسطه	۴۹
۴-۱۵-	توزیع فراوانی معلمان برحسب سطح تحصیلات	۵۰
۴-۱۶-	توزیع فراوانی معلمان برحسب سنوات تدریس	۵۱
۴-۱۷-	توزیع فراوانی معلمان برحسب میزان علاقه به مطالب بهداشتی	۵۲
۴-۱۸-	توزیع فراوانی معلمان برحسب منبع کسب اطلاعات بهداشتی	۵۳

فهرست نمودارها

شماره	عنوان	صفحه
۱۹-۴	توزیع فراوانی معلمین بر حسب میزان آگاهیها در زمینه بهداشت فردی . .	۵۴
۲۰-۴	مقایسه میزان معلومات دانش آموزان در زمینه بهداشت پوست و مو، قبل و بعد از آموزش . .	۵۵
۲۱-۴	مقایسه میزان معلومات دانش آموزان در زمینه بهداشت دست و پا، قبل و بعد از آموزش	۵۶
۲۲-۴	مقایسه میزان معلومات دانش آموزان در زمینه بهداشت چشم، قبل و بعد از آموزش . .	۵۷
۲۳-۴	مقایسه میزان معلومات دانش آموزان در زمینه بهداشت گوش، قبل و بعد از آموزش	۵۸
۲۴-۴	مقایسه میزان معلومات دانش آموزان در زمینه بهداشت دندان، قبل و بعد از آموزش . .	۵۹
۲۵-۴	مقایسه میزان معلومات دانش آموزان در زمینه بهداشت فردی، (کلی)، قبل و بعد از آموزش	۶۰
۲۶-۴	بررسی تغییرمیزان آگاهی در زمینه بهداشت فردی در مقایسه با نواحی سه گانه آموزش و پرورش	۶۱
۲۷-۴	بررسی تغییرمیزان آگاهی در زمینه بهداشت فردی در مقایسه با پایه کلاس دانش آموزان	۶۲
۲۸-۴	بررسی تغییرمیزان آگاهی در زمینه بهداشت فردی در مقایسه با جنس دانش آموزان	۶۳
۲۹-۴	بررسی تغییرمیزان آگاهی در زمینه بهداشت فردی در مقایسه با سن دانش آموزان	۶۴

فهرست نمودارها

شماره	عنوان	صفحه
۳۰-۴	بررسی تغییرمیزان آگای درزمینه بهداشت فردی درمقایسه با تقدم تولد دانش آموزان	۶۵
۳۱-۴	بررسی تغییرمیزان آگای درزمینه بهداشت فردی درمقایسه با بعدخانوار دانش آموزان	۶۶
۳۲-۴	بررسی تغییرمیزان آگای درزمینه بهداشت فردی درمقایسه با معدل سال گذشته	۶۷
۳۳-۴	بررسی تغییرمیزان آگای درزمینه بهداشت فردی درمقایسه با سطح تحصیلات پدر دانش آموزان	۶۸
۳۴-۴	بررسی تغییرمیزان آگای درزمینه بهداشت فردی درمقایسه با سطح تحصیلات مادر دانش آموزان	۶۹
۳۵-۴	بررسی تغییرمیزان آگای درزمینه بهداشت فردی درمقایسه با وضعیت اشتغال مادر دانش آموزان	۷۰
۳۶-۴	بررسی تغییرمیزان آگای درزمینه بهداشت فردی درمقایسه با دولتی یا غیرانتفاعی بودن مدارس	۷۱
۳۷-۴	بررسی تغییرمیزان آگای درزمینه بهداشت فردی درمقایسه با حضور یا عدم حضور مراقب بهداشت در مدرسه	۷۲
۳۸-۴	بررسی ارتباط افزایش میزان آگای دانش آموزان با تقسیم بندی معلمان براساس نواحی سدگانه آموزش و پرورش	۷۳
۳۹-۴	بررسی ارتباط افزایش میزان آگای دانش آموزان با جنس معلمان	۷۴
۴۰-۴	بررسی ارتباط افزایش میزان آگای دانش آموزان با سن معلمان	۷۵